Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Ε.Μ.Μ.Ε.
Εαρινό εξάμηνο 2005
Σ. Α. Μοσχονάς, **Γενική Γλωσσολογία**

7 Απριλίου 2005

Διεθνές φωνητικό αλφάβητο – International Phonetic Alphabet (IPA)

Φωνήεντα

[i]	τι, ίδιος, σή**μ**ερα, ή**λ**ιος, ύ**σ**τερα, **ε**ίπα, **ο**ικογέν**ει**α
[e]	**ε**γώ, **αί**σιος, έ**τ**σι, ε**ύ**χομαι, μ**έ**ση
[a]	**άμα**, **α**ύριο, **α**φήνω, **α**υτοκίνητο, **ά**νεμος
[o]	**ό**λ**ο**, **ό**μ**ω**ς, **ώ**σπου, **ό**νειρ**ο**, κακ**ώ**ς
[u]	**ού**τε, κ**ου**λ**ού**ρι, δ**ου**λεύω, π**ου**λάω, κ**ου**βέντα

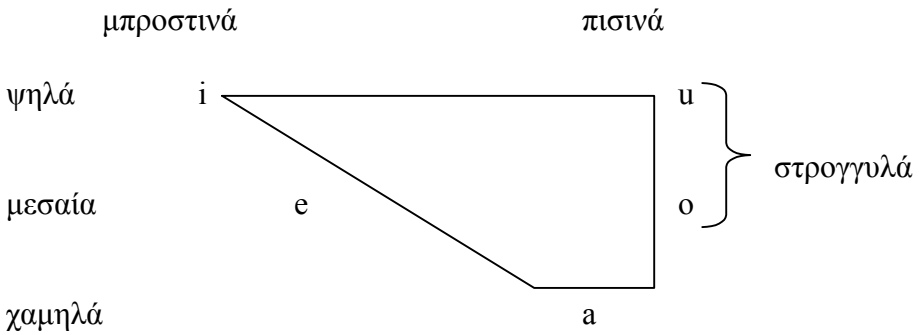

Σύμφωνα

[k]	**κ**αλός, **κ**άνω, **κ**οστίζω, **κ**ουδούνι, **κ**ουβέντα, **κ**ρασί, **κ**λέφτης
[c] ή [k′]	**κ**ερί, **κ**υρία, **κ**έρμα, σ**κ**ιά, πα**κ**έτο, ανα**κ**οίνωση
[x]	**χ**άνω, **χ**αρά, **χ**ρώμα, **χ**ουζούρι, **χ**ωράφι, **χ**ρυσός, **χ**λωμός
[ç]	**χ**έρι, ά**χ**υρο, **χ**είλια, **χ**αιρετώ, π**οι**ος
[γ]	**γ**άλα, **γ**όμα, **γ**ούστο, **γ**ραμμάριο, α**γ**ράμματος
[j] ή [γ′]	**γ**έρος, **γ**υναίκα, γιασεμί, ά**γι**ος, καινούρ**ι**ος, β**ι**άζομαι
[g]	**γκ**αράζ, **γκ**ρίνια, ε**γκ**άθετος, **γκ**ρεμός, ε**γγ**όνι, ένα**ν‿κ**αφέ
[ɟ] ή [g′]	**γκ**έμι, **γκ**ισέ, α**γγ**ινάρα, α**γκ**ύλωση, ε**γκ**ύκλιος
[b]	**μπ**αίνω, ε**μπ**ρός, ε**μπ**ίπτω, ε**μπ**οδίζω, στο**ν‿Π**ειραιά [^{m}b]
[d]	ά**ντ**ε, λεβέ**ντ**ης, έ**ντ**ερα, δε**ν‿τ**έλειωσε [^{n}d]
[f]	**φ**ωτιά, **φ**υσάω, **φ**αγητό, έμ**φ**ραγμα, α**υ**τός, ε**υ**τυχώς
[v]	**β**άρκα, **β**αστώ, **β**ρέφος, **β**οήθεια, α**ύ**ριο
[p]	**π**ρος, **π**ατέρας, **π**ιο, σ**π**ουργίτι
[t]	**τ**έρας, **τ**ρία, **τ**αραχή, έ**τ**σι
[θ]	**θ**αύμα, **θ**εός, αρι**θ**μός, κά**θ**ομαι, άν**θ**ρωπος, ό**θ**ιος
[ð] ή [δ]	**δ**όντι, **δ**έντρο, **δ**άσος, **δ**ίνω, **δ**ρόμος, ά**δ**εια
[s]	**σ**ω**σ**τός, **σ**ύρμα, **σ**ωτηρία, αί**σ**χος, **σ**πάνιος
[z]	**ζ**άλη, **ζ**έστη, **ζ**όρι, ά**σ**μα, α**σ**βέστης, **σ**γουρός, τη**ς‿Μ**αρίας
[r]	**ρ**οή, **ρ**εύμα, **ρ**υάκι, άχ**ρ**ηστος, έ**ρ**χομαι
[l]	**λ**άθος, **λ**επτός, **λ**ύπη, **λ**ίπασμα, **λ**όγος, π**λ**ατύς, κ**λ**αίω
[ɦ] ή [l′]	ε**λι**ά, κυά**λι**α, ή**λι**ος, **λι**ακάδα
[m]	**μ**ητέρα, **μ**άτι, **μ**όνος, ε**μμ**ένω, **μ**ια
[ɱ]	α**μ**φί, ά**μ**βωνας, μετα**μ**φιέζω, α**μ**φορέας, α**μ**φισβητώ
[n]	**ν**έος, **ν**ύχτα, ά**ν**ισος, **ν**όημα, έ**ν**ας
[ŋ]	ά**γγ**ελος [áŋɟelos], συ**γκ**ατάθεση, ε**γκ**ατάσταση, ά**γχ**ος
[ɲ] ή [n′]	**νι**άτα, έ**γνοι**α, ε**ννι**ά, **νοι**άζομαι, γκί**νι**α, **μι**α [mɲá]

Τρόποι/Τόποι άρθρωσης	Διχειλικά	Χειλο-δοντικά	Οδοντικά	Φατνιακά	Ουρανικά		Υπερωικά
Στιγμιαία (Κλειστά)	p b			t d	c(kʲ)	ɟ(gʲ)	k g
Ρινικά (Ερρινα)	m	ɱ		n		ɲ	ŋ
Διαρκή (Τριβόμενα)		f v	θ ð(δ)	s z	ç(xʲ)	ʝ(ɣʲ)	x ɣ
Προσεγγιστικά	(w)					j	
Παλλόμενα				r			
Πλευρικά				l		ʎ(lʲ)	

<u>Φωνολογικοί κανόνες:</u>

Α → Β / Γ ___ Δ,

όπου: 1. **Α**, **Β**, **Γ**, **Δ** είναι δέσμες διακριτικών χαρακτηριστικών·
2. **Α** *ή* **Β** (αλλά όχι **Α** *και* **Β**) μπορούν να είναι **Ø**·
3. **Γ**, **Δ** μπορούν να είναι **Ø, #** ή **+.**

Εάν Γ ή Δ ≠ Ø, ο κανόνας λέγεται *συμφραστικός* (context-sensitive)· εάν Γ και Δ = Ø, ο κανόνας ισχύει ανεξαρτήτως συμφραζομένων (context-free).

Συντομογραφίες: # = όριο λέξης, + = όριο μορφήματος, Σ = Σύμφωνο ([-συλλαβικό]), Φ = Φωνήεν ([+συλλαβικό]), X_0 = Ø ή περισσότερα, { } = διάζευξη.

Οι φωνολογικοί κανόνες δεν αφορούν τυχαίες ομάδες φωνημάτων, αλλά σύνολα φωνημάτων που έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, δηλ. οι κανόνες αφορούν **φυσικές τάξεις**. Οι φυσικές τάξεις προσδιορίζονται από μία και μόνη **σύζευξη** χαρακτηριστικών· οι μη φυσικές τάξεις προσδιορίζονται από **διάζευξη** χαρακτηριστικών. Π.χ., η ομάδα [p, t, k] είναι μια φυσική τάξη ([-ηχηρό, -εξακολουθητικό]). Αντίθετα, για να χαρακτηρίσουμε το σύνολο [p, r] χρειαζόμαστε περισσότερα χαρακτηριστικά απ' ό,τι για κάθε έναν από τους φθόγγους ξεχωριστά· χρειαζόμαστε μια διάζευξη χαρακτηριστικών:
[-αντηχητικό, +χειλικό, -ηχηρό, -εξακολουθητικό] **ή** [+αντηχητικό, -έρρινο, -χειλικό, +κορονικό, -ψηλό, +διαρκές].

1. Τι περιγράφουν οι κανόνες; Είναι κανόνες της ελληνικής αυτοί;

1. [+ρινικό] → Ø / [+συλλαβικό] ___ # 2. Φ → [ʹ] / ___ $Σ_0ΦΣ_0ΦΣ_0$

3. { +συλλαβικό, +ψηλό } → [-συλλαβικό] / ___ [+συλλαβικό]

2. Γράψτε τους φωνολογικούς κανόνες.

1. Τα ηχηρά σύμφωνα ερρινοποιούνται μετά από έρρινα σύμφωνα.
2. Τα αποφρακτικά («κυρίως σύμφωνα») αηχοποιούνται στο τέλος της λέξης ή πριν από άλλα άηχα αποφρακτικά.
3. Τα τονιζόμενα φωνήεντα μακρύνονται πριν από άτονη συλλαβή.

3. Ποιες τάξεις είναι φυσικές; ποιες όχι;

1. [v, ð, γ] 2. [c, ɟ] 3. [c, ɟ, ç] 4. [c, ɟ, ç, ɦ, ɲ] 5. [c, k, g, ɟ] 6. [p, m, n]
7. [p, b, m, n] 8. [a, b, c] 9. [v, s] 10. [ɱ, f, v]

4. Θ. Παυλίδου, *Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης* (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1995),
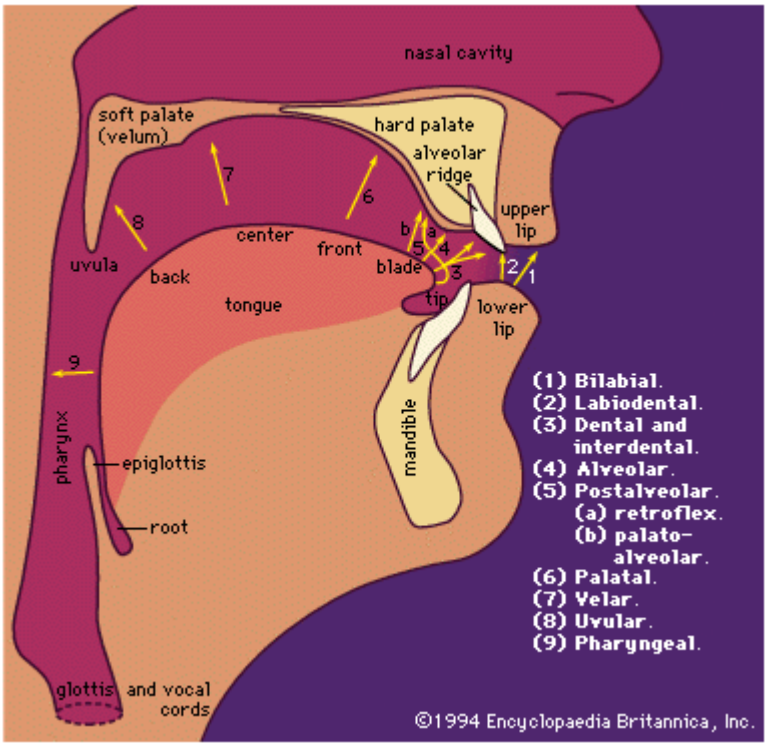
σελ. 30: ασκήσεις 1-4,
σελ. 48: ασκήσεις 1-5.